

# OVER EN UIT BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN

## Uit in Gelderland

Jaarlijks trekt de provincie Gelderland een groot aantal vakantiegangers, die daar eens heerlijk in de vrije natuur willen rondlopen. Gelukkig kan dat er nog en wel in die mate, dat een veelvuldig bezoek steeds weer nieuwe en vaak plezierige belevissen met zich meebrengt. De provinciale V.V.V. gaf Gazenbeek de opdracht een boekje samen te stellen, dat a.h.w. een fris en nieuw beeld van Gelderland anno 1961 te zien geeft.

In een alfabetische volgorde naar plaatsnaam beschrijft Gazenbeek de bezienswaardigheden en het is hem gelukt de platgetreden paden te mijden. Het boekje is geen wegwijzer geworden, maar een gloedvolle gids, die u op plekjes en schoonheden wijst, waarvan u het bestaan niet vermoedde.

Natuurlijk zijn de vogels, de prachtige stukjes natuurschoon, de uitgestorven gewaande oude ambachten en meer Gelderse bekoorlijkheden niet vergeten.

Evenmin vergat de schrijver zijn foto-toestel op zijn ongetwijfeld vele zwerftochten, want daarvan getuigen de prachtige foto's.

V.V.V. kan blij zijn met zo'n uitgave en ook u zult er genoeg aan beleven wanneer u dit boekje leest en het op uw zwerftochten raadpleegt. J. A.

## Zo leer je vogels kennen

Toen ik mij in de recensie van het eerste deel (jrg. 8, blz. 61) afvroeg of er misschien gelegenheid zou zijn een aansluitend deel uit te geven, kon ik niet bevredend dat reeds zo snel een tweede het licht zou zien. Wederom zijn voor dit album 50 vogelplaatjes nodig, die wij bij het Riz La sigarettenpapier aantreffen. Ofschoon de afgebeelde vogels, van een wederom niet vermelde tekenaar, herkenbaar zijn en soms niet onaardig van kleur, spijt het mij toch dat hiervoor niet één van onze ervaren vogelschilders is gevraagd, die hier zeker méér van hadden kunnen maken.

De tekst werd ditmaal geschreven door Rinke Tolman en wel zoveel mogelijk in aansluiting op de wijze die Zweeres in het eerste deel aanhield. De keuze van de soorten is misschien wat willekeurig

geweest en ook ditmaal werd de vogelsoort (*kramsvogel*), welke op de omslag is afgebeeld, niet in de tekst besproken. Om verwarring te voorkomen had het aanbeveling verdiend te vermelden, dat Strijbos deze foto niet in Nederland, maar op een reis naar Lapland heeft gemaakt.

Ook dit deeltje zal ongetwijfeld de interesse voor de studie van de vogels bevorderen. Jammer is het, dat ook ditmaal de lezers geen verdere weg wordt gewezen om zich te bekwamen. J. T.

*Rinke Tolman: Zo leer je vogels kennen. Tweede deel. Met ten geleide door Prof. Dr. K. H. Voous, 48 pag., z. j. Uitgave Riz La. Prijs f 0.65.*

## Vogels in nood

Het was op 23 september precies vijftig jaar geleden, dat de Vogelwet 1912 in het Staatsblad werd afgekondigd, die overigens pas op 1 januari 1914 van kracht werd. Deze wet was de eerste, die brak met de nuttigheidsgedachte en in principe alle vogels bescherming verleende. Een jubileum, dat wellicht zou zijn vergeten, als de redactie van de AO-reeks, de heer Willem Iven, niet had verzocht er een deeltje van deze reeks aan te wijden. De heer Iven heeft dit met enthousiasme en deskundigheid gedaan en verwijst bovendien naar recente andere publikaties over vogelbescherming, waardoor zijn boekje o.a. ook voor het onderwijs nuttig kan zijn. K. Z.

*Willem Iven: Vogels in nood en een halve eeuw Vogelwet. AO-reeks nr. 925. Uitg. Stichting IVIO, Amsterdam. 16 blz., geïll. Prijs 50 ct.*

## Wat houd ik in de tropische voliere?

Men kan van wie de vogelarij beoefent op een wijze, als dit tijdschrift tracht te bevorderen, moeilijk veel enthousiasme verwachten voor het houden van vogels in kooien. En dan zeker niet in de eerste plaats uit gevoelsbezwaren tegen het zielige vogeltje in het te kleine kooitje, maar vooral omdat er aan in volkomen vrijheid levende vogels, die zich vaak vrijwillig vertrouwelijk dicht bij ons

aansluiten, oneindig veel meer te genieten valt. Ik kan mij dan ook allerminst aansluiten bij de wens van Thijs Vriends Czn., dat „weer overal de kooien en volières het leven van de mensen kunnen verrijken”, omdat ik stellig meen, dat men zich door het gadeslaan van vogels in het vrije veld aanzienlijk méér kan verrijken.

Maar als er dan toch vogels in kooien moeten worden gehouden, dan dient dit zo deskundig mogelijk te gebeuren. En daarvoor kan men zeker in het boekje van de heer Vriends zijn licht opsteken. Het bevat vele praktische raadgevingen, waarvan de vogels zullen profiteren en bovendien beschrijvingen van 108 soorten, bij over het algemeen erg onbeholpen afbeeldingen.

K. Z.

*Thijs Vriends Czn.: Wat houd ik in de tropische volièrre? 4e druk, 122 blz. met vele ill. Uitg. W. J. Thieme & Cie N.V., Zutphen. Prijs geb. f 4.50.*

## Waddenland en waddenzee

De vloedgolf van vakantiegangers, die jaarlijks de waddeneilanden overspoelt, begint verontrustende vormen aan te nemen. Verontrustend, omdat ons unieke waddengebied niet alleen een uiterst kostbaar, doch tevens zeer kwetsbaar bezit is. De vraag zou kunnen rijzen, of in een misschien nabije toekomst niet een toegangsregeling zou dienen te worden gemaakt, zoals die voor de meeste natuurreservaten geldt. De praktische uitvoering daarvan zal echter wel niet goed mogelijk zijn. Daarom ware het te wensen, dat de tienduizenden bezoekers althans enig begrip kon worden bijgebracht voor de onvervangbare waarden, die door onverschilligheid en misbruik worden bedreigd. Een boek als dat van Kees Hana, zou dit begrip kunnen wekken, want hij vertelt met bewondering en kennis van zaken over velerlei, dat aan onze wadden zo grote waarde verleent. Er zijn 81 foto's van de schrijver en anderen en 21 tekeningen, er is een literatuurlijst en een register en het boek is bewonderenswaardig fraai uitgegeven, met een mooie band en een zeer geslaagde foto van de Slufter op het stofomslag. Laten we hopen, dat het in de handen van veel „waddengangers” zal komen.

K. Z.

*Kees Hana: Waddenland en Waddenzee. Uitg. A. Roelofs van Goor N.V., Amersfoort, z.j. Prijs geb. f 14.90.*

## De vogels van zee en strand

Stribbos heeft de 2e druk van dit boekje thans aangevuld met een hoofdstuk „De vogels van onze wadden, slikken en schorren”, waarin hij bovendien ook een aantal soorten beschrijft, die we op strandweiden en bij riviermonden en op zeegaten kunnen aantreffen. Ook enige pentekeningen en voorts 12 fraaie foto's van F. P. J. Kooymans werden toegevoegd. Tenslotte werd een nieuw omslag gedrukt, met een fraaie kleurenfoto van Stribbos, van een troep overrijende *scholeksters* waarvan, door de wat ongebruikelijke gang van zaken, ten onrechte wordt vermeld dat hij door C. v. d. Meulen werd vervaardigd. Het aantal bladzijden steeg van 128 tot 168, het aantal foto's van 53 tot 65. De prijs en dat is natuurlijk erg prettig, bleef gelijk.

K. Z.

*Jan P. Stribbos: De vogels van zee en strand, 2e druk, 168 blz. met 65 foto's. Uitg. L. J. Veen N.V., Amsterdam, z. j. Prijs geb. f 4.90 (voor leden van Vogelbescherming f 4.50).*

## Nestkasten op de Hoge Veluwe

In 1960 en 1961 werd op de Hoge Veluwe (bij de Vijfwoningen) telkens één broedgeval van de *bonte vliegenvanger* vastgesteld. In 1962 werd deze soort in zes nestkasten aangetroffen. In het algemeen was de bezetting der nestkasten wat lager dan in 1961.

Er werden 329 nestkasten gecontroleerd, waarvan er 260 (79 %) bewoond waren. De verdeling was als volgt: *koolmees* 136 paren met 794 eieren of jongen; *pimpelmees* 66 met 506; *spreeuw* 38 paren met 143; *gekraagde roodstaart* 8 paren met 35; *boomkever* 2 paren met 9; *grote bonte specht* 1 paar met 2; *bonte vliegenvanger* 6 paren met 36 en *grauwe vliegenvanger* 1 paar met 4. In 1961 waren er 289 paren met 1943 eieren of jongen en in 1960 223 paren met 1638.

• *Directie De Hoge Veluwe, Hoenderloo (Gld.).*

## Nestkastonderzoek bij Ede

De heer H. Stel te Ede zond ons een verslag over controle van nestkasten op Noord- en Zuid-Ginkel, Heibloem en Westerbergen bij Ede (totaal 250 ha naald- en gemengd hout). Er werden 315 nestkasten gecontroleerd, waarvan er

ruim 160 in zeer slechte staat verkeren. Er werden drie avondcontroles gehouden (10-2, 20-2 en 5-3). In 150 kasten werden daarbij 31 vogels aangetroffen: 1 boomklever, 1 spreeuw, 7 grote bonte spechten en 22 koolmezen. In de broedtijd werden alle nestkasten 7—8 maal gecontroleerd. Er werden vaker dan anders kleine dode jongen aangetroffen, vooral bij koolmees en gekraagde roodstaart. Vermoedelijk is dit een gevolg geweest van het ongunstige koude voorjaarsweer en van voedselschaarste.

Het bezettingspercentage der nestkasten bedroeg 61 pct. (in 1961: 91 pct., in 1960: 73 pct., in 1959: 83 pct. en in 1958: 53 pct). Medewerking aan het onderzoek werd verleend door de heren J. Versteeg Sr. en Jr. en de heer P. v. d. Weide.

- H. Stel, *Batilaan 5, Ede (Gld.)*.

## De blauwe reiger in West Zeeuws-Vlaanderen

Achteruitgang van het aantal broedgevalen van de *blauwe reiger* in W.-Zeeuws-Vlaanderen is voor de Vogelbeschermingswacht „Het Duumpje” aanleiding geweest een grondig onderzoek in te stellen naar het voorkomen van deze soort in vroeger jaren en thans. De resultaten hiervan zijn thans in een gestencild verslag gepubliceerd. De samensteller van het verslag, de heer H. Enkelaar, kon gegevens verzamelen over tenminste 59 kolonies, die er vroeger in het gewest waren. Het is niet mogelijk een schatting te maken van het aantal nesten vóór 1910. In dat jaar waren er tenminste 290, in 1946 nog tenminste 110. Thans zijn er slechts 11 nesten. Als voornaamste oorzaken van de achteruitgang worden beschouwd: het verdwijnen van de iepen langs de wegen, alsmede het verdwijnen van krekten. „Uit de beschikbare gegevens kan worden vastgesteld dat de verdwenen reigers niet zijn uitgeweken naar de overige delen van Zeeland. Alleen Oost-Zeeuws-Vlaanderen geeft een kleine stijging te zien de laatste jaren.”

- *Uitgave VB-wacht West-Zeeuws-Vlaanderen, secr. H. Enkelaar, Hel-sinkistraat 2 te Oostburg.*

## Nestkastonderzoek in België

In „De Giervalk” (1962, nr. 1) brengt L. Nef verslag uit over een studiedag over het gebruik van nestkasten in de ornithologie, die 28 augustus 1961, nog onder voorzitterschap van wijlen Prof.

Dr. R. Verheyen, te Bokrijk in België werd gehouden. Uit het verslag blijkt dat een aantal onderzoekers in België, voor een deel reeds gedurende vele jaren, met de bestudering van vogels in nestkasten bezig is. In het verslag wordt er o.a. op gewezen, dat *kool-* en *pimpelmees* de voorkeur geven aan geschaafd hout (binnenzijde), *kuij-* en *matkopmees* daarentegen aan ruwe wanden. *Zwarte mees*, *matkopmees* en ook *kuijmees* zouden voorts de voorkeur geven aan ongeverfde of op andere wijze verduurzaamde nestkasten. Het zou zelfs voldoende zijn alleen de voorwand (waarin het vlieggat) van ongeverfd hout te vervaardigen. Verwering zou na ongeveer drie jaar een eind aan de aantrekkelijkheid maken.

Er wordt nog eens op gewezen, dat de zo fraai uitzijnde berkestammetjes e.d. zeer ongeschikt zijn voor de vogels.

Bij de *spreeuw* (waarvoor wij in Nederland liever geen nestkasten ophangen) werd geconstateerd, dat een wijfje dat op eieren wordt gevangen om het te ringen, heel vaak de eieren vernietigt, doch dan vaak in dezelfde nestkast weer gaat broeden.

- *De Giervalk / Le Gerfaut, 1962, afl. 1.*

## A Glossary for Bird Watchers

Elk vak pleegt zijn eigen termen te hebben, die voor de buitenstaander een soort geheimtaal lijken. De ornithologie heeft dit in sterke mate. Voortdurend worden nieuwe woorden geïntroduceerd, vaak ontleend aan Grieks of Latijn, die ook voor grondige kenners van deze talen lang niet altijd begrijpelijk zijn. Daarom is het erg plezierig, dat Michael Lister de Glossary, die hij opname in zijn *Bird Watcher's Reference Book* aanzienlijk heeft aangevuld en nu als zelfstandig boekje gepubliceerd. Het krijgt voor de Nederlandse gebruiker extra waarde, doordat ook de Nederlandse, Duitse en Franse vertalingen van die termen zijn opgenomen, hetgeen voor publicaties in die talen erg plezierig zal zijn. Men vindt de hier verzamelde woorden vrijwel nimmer in een normaal woordenboek, waarin meestal zelfs de vertalingen van de vogelnamen weliswaar vermakelijk, doch zelden juist zijn. Van belangrijke begrippen geeft Lister bovendien de definitie. Kortom: dit is een boekje, dat niemand, die zich in de buitenlandse vogelliteratuur

pleegt te verdiepen, zal kunnen missen. Gedurende de paar weken, waarin wij het voorrecht hadden het op zijn bruikbaarheid te toetsen, heeft het ons nog niet teleurgesteld. Voor wie tot de bron wil gaan, geeft Lister bovendien nog een uitvoerige literatuurlijst. K. Z.

*Michael Lister: A Glossary for Bird Watchers. Uitg. Phoenix House, London, 1962. Prijs 8s. 6d. (f 5.35). Import. Kirberger & Kesper, Amsterdam.*

### Photographing Garden Birds

Er lijkt weinig bezwaar tegen te zijn om te trachten de vogels, die onze voertafel komen bezoeken, te fotograferen. Zowel Jb. v. d. Peppel en Jan P. Strijbos hebben ons vaak laten zien, welke aardige resultaten daarmee zijn te bereiken. Het gevaar bestaat, dat het vooral portretjes worden. Bij een druk bezoek aan de voertafel zullen echter ook allerlei aardige dreighoudingen enz. kunnen worden vastgelegd. C. H. S. Tupholme, zelf een ervaren fotograaf, geeft in zijn boekje adviezen zowel over het aanlokken van vogels als over apparatuur, schuilhutten, extra belichting enz. Wat ongebruikelijk voor een Britse auteur over vogelfotografie beperkt hij zich vrijwel uitsluitend tot het werk met kleinbeeldcamera's. Wie zo'n apparaat bezit, zal echter veel nuttige adviezen vinden. Het is overigens wat teleurstellend, dat de gekleurde illustraties van dit boekje, ongetwijfeld door gebrekkige reproductie, zo onbevredigend zijn. De zwart-wit plaatjes van vogels tonen, dat Tupholme het heus wel kan, zij het dat dit nu juist de stijve portretjes zijn, die door veel aardiger houdinkjes kunnen worden vervangen. K. Z.

*C. H. S. Tupholme: Photographing Garden Birds. Uitg. Faber & Faber, London, 1962. Prijs 18s. (f 11.—). Import. Kirberger & Kesper, Amsterdam.*

### Vögel in Käfig und Vollere

Er zijn al vier afleveringen van het deel „Europäische Singvögel“ verschenen (met 11 afbeeldingen, 2 kleurenplaten en 4 breedingskaarten) van de totaal 25 afleveringen (met ongeveer 60 afbeeldingen in de tekst, 44 breedingskaarten en 14 kleurenplaten). Deze afleveringen worden in twee delen verdeeld. Bij de Duitse, Engelse, Franse en Nederlandse naam vinden wij voor elke soort een uitgebreide beschrijving van alle kleden en ruststadia; de nieuwste gegevens over de

verbreiding, rassen; gegevens over zang, roep, biotoop, voedsel, nest enz. Bovendien zijn alle bereikbare gegevens en eigen ervaringen bijeengebracht over het houden in gevangenschap. Deze gegevens kunnen ook in ons land van belang zijn voor Controleurs-Vogelwet 1936, vogelbeschermers, ringers en diegenen, die gegevens over een bepaalde vogelsoort verzamelen. In deze eerste 4 afleveringen worden 20 soorten behandeld en wel de grasmussen, spotvogels, rietzangers en karekieten (totaal 86 blz.).

Het is een werk, dat ik zeker niet in de eerste plaats zou willen aanbevelen aan houders van voliëres. De vogelliefhebber en veldwaarnemer zal hier een schat van gegevens in kunnen vinden. De tekeningen en kleurenplaten zijn gemaakt door D. M. Reid-Henry.

Met belangstelling zien wij de nieuwe afleveringen tegemoet en hopenlijk zal dan wat meer aandacht worden besteed aan de juiste officiële Nederlandse benamingen van de vogels. J. T.

*Dr. Joachim Steinbacher en Hans E. Wolters: Vögel in Käfig und Voliere. Teil „Europäische Singvögel“ (Zweigsänger-Finkenartige), bearbeitet von Dr. Jürgen Nicolai en Hans E. Wolters, unter Mitarbeit von W. Kracht und anderen Fachleuten. Verlag Hans Limberg, Aachen, 1960. Prijs per aflevering: D.M. 4.80.*

### Dorn- und Zaungrasmücke

Een deeltje van de Neue Brehm-Bücherei dat geheel gewijd is aan *grasmus* en *braamsluiper*, welke laatste soort hier als *Zaungrasmücke* wordt aangeduid, hoewel o.a. de „Vogelgids“ de naam *Klappergrasmücke* gebruikt. De auteur Axel Siefke heeft beide soorten enige jaren lang grondig bestudeerd in het Mecklenburgse, waarbij hij o.a. 195 exemplaren van beide soorten met gekleurde ringen kon merken, in zijn eigenlijke studiegebied zelfs de volledige populatie. De eigen waarnemingen worden aangevuld door grondige literatuurstudie, waardoor een boeiend geheel is ontstaan. Jammer is wel, dat beide soorten door elkaar worden behandeld, hetgeen soms wat verwarrend werkt. Aan de andere kant biedt dit mogelijkheden tot vergelijking, die toch wel plezierig zijn. Voor de *braamsluiper* kon Siefke vaststellen, dat voor elk jong dat uitvliegt 2,4 eieren moeten worden gelegd, waarvan er dan 1,36 uitkomen. Voor elke jonge *grasmus*

die uitvliegt moeten 2,06 eieren worden gelegd, waaruit 1,25 jongen komen. In 1959 ging in het studiegebied 38 pct van de volledige legfels van de *grasmus* en 39 pct van de *braamsluiper* verloren. De voornaamste oorzaken van de verliezen waren kleine zoogdieren, *eksters* en *kraaien* en de schooljeugd. Van de overige legfels gaan dan nog vaak een of meer eieren of jongen verloren, doordat bij verontrusting de broedende vogel plotseling het nest verlaat en een ei of jong uitwerpt, die verder worden veronachtzaamd. Ook de *koekoek* is bij beide soorten oorzaak van het verloren gaan van legfels. De oudste geringde *grasmus* die ooit is teruggemeld was een vogel van acht jaar, de oudste *braamsluiper* werd ruim vijf jaar. Het boekje is, zoals gebruikelijk in de serie, rijk geïllustreerd en bevat een nuttig literatuuroverzicht doch, helaas, geen register. K. Z.

*Axel Siefke: Dorn- und Zaungrasmücke. Neue Brehm-Bücherei no. 297. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 1962. 88 blz. met 30 ill. Prijs DM 4.50.*

### Schwarzspecht, Grünspecht, Grauspecht

Dieter Blume, die blijkens zijn artikelen in Vogelwelt en het Journal für Ornithologie een zeer grondige studie van de spechten maakt, heeft zijn gegevens samengevat in een nieuw deeltje van de Neue Brehm-Bücherei onder bovenstaande titel. Een uiterst boeiend boekje, vooral gewijd aan *zwarte specht* en *groene specht*, met een kort hoofdstuk over de *grijskopspecht*, die inmiddels ook op de lijst van in Nederland waargenomen vogelsoorten voorkomt. De gegevens over bereikbare leeftijden en doodsoorzaken zijn, helaas, summier. Zowel voor *zwarte specht* als *groene specht* wordt de *havik* als voornaamste vijand genoemd, nog steeds uitsluitend op grond van de door Uttendörfer c.s. verzamelde gegevens. Nu de stand van de *havik* in Nederland zo onrustbarend is verminderd, zal het interessant zijn na te gaan, of de *zwarte specht* hiervan profiteert. Een vooral ethologisch gericht boekje, waarin ook de Nederlandse lezer veel van zijn gading zal vinden. Het is rijk geïllustreerd en bevat behalve een literaturopgave een kort register. K. Z.

*Dieter Blume: Schwarzspecht - Grünspecht - Grauspecht. Neue Brehm-Bücherei no. 300. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 1962, 88 blz. met 53 ill. Prijs DM 5.20.*

### Finland beschermt steenarenden

Finland heeft een nieuwe jachtwet, die vermoedelijk deze zomer van kracht zou worden en die tevens aanleiding heeft gegeven tot enige wijzigingen in de natuurbeschermingswet (waar Nederland nog altijd met ongeduld op wacht). Voor ons is van belang, dat de *steenarend* voortaan volledige bescherming zal genieten. Trouwens, als gevolg van onderzoeken, die werden verricht door de Finse vereniging voor natuurbescherming, zal ook de *slechtvalk* (een soort waarvan de achteruitgang in West-Europa werkelijk verontrustend is) voortaan volledig beschermd zijn. In plaats van een lijst van beschermde vogels zal Finland voortaan slechts een lijst van onbeschermde vogels kennen (zoals ook in Nederland het geval is). Op de lijst van onbeschermde vogels komen o.a. nog voor de *oehoe*, de *ruigpootbuiszard* (in Lapland), de *havik* en de *spertwer*, alsmede alle meeuwen, met uitzondering van de *stormmeeuw*. Tot de voorheen onbeschermde vogels, die voortaan volledige bescherming zullen genieten behoren o.a. de meeste roofvogels, de *Taiga-gaai*, de klauwieren en de zeeduikers.

Het aantal *steenarenden* in Finland wordt op 150-200 paren geschat. Een dergelijke populatie schijnt zich te kunnen handhaven en men verwacht, dat de bescherming zelfs tot enige vermeerdering aanleiding zal geven. In het zuiden van het land schijnt de soort reeds honderd jaar geleden te zijn verdreven en zelfs in het begin van deze eeuw is de verspreidingsgrens nog iets naar het noorden opgeschoven. Sinds omstreeks 1910 zijn slechts kleine veranderingen opgetreden.

- *Uit: Suomen Luonto, jgr. 1962, nrs. 1 en 2*

### Roofvogels en wildstand

Uit de Engelse samenvatting van een artikel van Antti Haapanen, die de vogelstand van Finse oerbossen vergeleek met die in wouden waar bosbouw wordt bedreven blijkt, dat de vogelstand in natuurlijke bossen overall dichter is. Dit geldt, zoals te verwachten was, in het bijzonder voor holenbroeders.

In de natuurlijke bossen komen bovendien soorten voor, die in het overige deel van Finland uiterst zeldzaam zijn, zoals de *kleine vliegenvanger*, de *blauwstaart*, de *pestvogel*, de *oeraluil* en de *dwerguil*.

Er wordt op gewezen, dat in gebieden waar de *havik* talrijk voorkomt, de stand van *auerhaan* en *hazelhoen* niet kleiner is. Eerder kon het tegenovergestelde worden vastgesteld.

- *Uit: Suomen Luonto, jgr. 1962, nrs. 1 en 2*

### Italiaanse vogelvangsters wisten zich

Naar uit een mededeling van de nestor der Italiaanse vogelbeschermers, Prof. Dr. Alessandro Ghigi blijkt, heeft het streven naar een betere vogelbescherming in Italië tot gevolg gehad, dat de vogelvangsters zich aaneensloten en tegenacties zijn gaan voeren. Het enige winstpunt is de bepaling, dat het vangen of doden van arenden en gieren voortaan verboden is (waarvan in de vorige aflevering van dit tijdschrift reeds melding werd gemaakt, blz. 356). Pogingen van de Italiaanse sectie van CIPPO om bij parlementsleden meer begrip te wekken voor de noodzaak van vogelbescherming, leidden tot een scherpe tegenaanval van de zijde van de vogelvangsters en van de wapenhandelaren.

- *Uit: Ornithologische Mitteilungen, 1962, nr. 4*

### VRAAG EN AANBOD

Jongeman, 33 jaar, ongeh., alg. ontw., zoekt betrekking, die hem in contact met de natuur brengt. Liefst geen kantoorwerk. Br. onder no. 18-13 aan Admin. Vogeljaar te Ede.

### The Bird Notes Bedside Book

Een bloemlezing van boeiende en smakelijke artikelen uit Bird Notes, het tijdschrift van de Royal Society for the Protection of Birds. Prijs geb. f 5.25.

### The Return of the Osprey

Door Philip Brown & George Waterston. Het volledige verhaal van een der opmerkelijkste successen der georganiseerde vogelbescherming: de terugkeer van de visarend als broedvogel in Schotland. Prijs geb. f 12.20.

### Down the Long Wind

Door Garth Christian. Een boeiend verhaal over de vogeltrek. Prijs geb. 12.20. Deze boeken worden franco toegezonden na overschrijving van het verschuldigde op postrekening 2 92 13 van Vogelbescherming te Amsterdam.

### Gegevens gevraagd over Turkse Tortel

In verband met de sterke toename van de *Turkse tortel* in Nederland (en elders in Europa) zou ondergetekende gaarne op de hoogte gesteld worden van gegevens omtrent het voorkomen van bovengenoemde soort. De volgende vragen zijn o.a. van belang:

1. Waar komen in Uw gemeente *Turkse tortels* voor?
2. Hoeveel broedgevallen (naar schatting) in 1962 en eventueel in voorgaande jaren?  
Is het mogelijk dit voor 1963 eveneens na te gaan?
3. In welk jaar werden de eerste *Turkse tortels* in Uw gemeente waargenomen en in welk jaar werd door U voor het eerste broeden van deze soort geconstateerd?
4. Blijft in Uw gemeente de populatie constant of is er sprake van uitbreiding?
5. Op welke plaatsen, in welk biotoop treft U over het algemeen *Turkse tortels* aan?
6. Het schijnt dat de soort in grote aantallen schade kan toebrengen aan de landbouw of op voederplaatsen van eenden- en kippenfokkerijen. Heeft U in Uw omgeving of elders wel eens dergelijke klachten gehoord?
7. Op welke plaatsen treft U meestal nesten aan, hoeveel eieren, jongen, enz.?
8. Is er iets over bekend of er buiten het broedseizoen plaatselijk grotere of kleinere populaties voorkomen (slaapplaatsen? trek?) Zo ja, waar?
9. Mocht U in de gelegenheid zijn volgroeide en/of juveniele exemplaren te ringen, dan wordt dat bijzonder op prijs gesteld!

Zoals bekend broedt de soort nu in geheel Nederland, de aantallen en plaatsen zijn echter meestal onbekend. Na een eerste broedgeval in 1950 in Musselkanaal en misschien ook op enkele andere plaatsen in Nederland, heeft de soort zich gestadig uitgebreid. De gegevens in de literatuur verschaffen echter bijna uitsluitend eerste waarnemingen en broedgevallen. Daarna worden van die bepaalde plaatsen bijna geen waarnemingen meer gegeven. Een eerste oriënterend onderzoek doet vermoeden, dat de soort van 1950 t/m 1953 ten zuiden en zuidoosten van de lijn Oostvoorne—Musselkanaal op verschillende plaatsen in Nederland voorkwam. Hierna kwamen ook enkele opgaven binnen van waarnemin-

gen ten noorden van deze lijn. Vanaf 1956 en 1957 treedt een sterke uitbreiding op, vooral langs de kust van Noord- en Zuid-Holland alsmede de Waddeneilanden en op de Veluwe, Brabant en Limburg. Het ligt in de bedoeling t.z.t. een rapport over dit onderzoek te publiceren.

Ondergetekende ziet met belangstelling Uw gegevens tegemoet.

- H. N. Leys, Diedenweg 14, Edel/Gld.

### Waar broedt de dodaars?

In de jaren 1935 tot 1940 vonden wij in de Zaanstreek, vooral in het Oostzijdeveld, dat nu grotendeels bebouwd of voor nieuwbouw bestemd is, verscheidene nesten van de *dodaars*. Het aantal broedgevallen was toen zo groot — jammer genoeg telden wij ze niet — dat we het heel gewoon vonden een nest te zien.

Maar we herinneren ons ook, dat we die nesten in de meeste gevallen in smalle, ondiepe slootjes vonden. Die slootjes zaten dicht van het kroos, zodat de *dodaars* en vooral de jongen de kop met moeite boven water kregen. Het aantal broedende *dodaarsjes* is de laatste jaren aanzienlijk kleiner geworden, maar nog steeds vinden we de nesten op een enkele uitzondering na in smalle, ondiepe slootjes. Nol Binsbergen vermeldt in „Zien is Kennen”: „plaatselijk een algemene broedvogel, vooral veel in smalle baggerslootjes”. Meermalen hebben we ons dan ook afgevraagd of de vermelding in „De Vogelgids” (bew. Mr. J. Kist) „vrij algemene broedvogel van kleine meren, plassen, brede sloten e.d.” wel helemaal juist is. Het kan natuurlijk zijn, dat men buiten de Zaanstreek andere ervaringen heeft en het zal dus interessant zijn die ervaringen te vernemen.

Het heeft er intussen alle schijn van, dat de *dodaars* zich vrij gemakkelijk weet aan te passen. In een smalle rechte sloot in de Z.O. Beemster met aan de ene kant boerderijen en aan de andere kant een weg, telden we n.l. op 16 september j.l. 7 paartjes. Deze sloot of vaart had schuin opgaande kanten van ongeveer een meter hoog en zat bijna dicht van het kroos. Midden in die sloot lag zelfs — en dat op 16 september! — vlak voor een boerderij een nest. De *dodaars* zat er rustig op te broeden en toen we de auto stopten, waggelde hij van het nest af zonder de eieren toe te dekken. Dit vrij late broedgeval (derde legsel?) en deze waarneming van 7 paartjes achter elkaar vonden wij de moeite van het vermelden beslist waard.

We stellen er veel prijs op al Uw gegevens te ontvangen, maar het lijkt ons voor alle lezers eveneens plezierig, als ook U eens bijzonderheden zou willen publiceren over de plaatsen, waar U de *dodaars* broedend hebt aangetroffen (smalle of brede sloten enz.).

- J. Albers, T. Slagterstr. 9, Westzaan.

### Veranderd gedrag van merels

In Uw aprilnummer wordt geconstateerd, dat *merels* klimopbessen eten. Ik kan dit bevestigen. In mijn stadstuintje in Rotterdam staat een breeduitgegroeide klimop. Bij vrije groei worden de klimopbladeren eivormig en nemen bloei en vruchtvorming toe. De *merels*, die vaak in die klimop nestelen, eten er geregeld 's winters de zwarte bessen, die zij, met veel wiekgeklap in de klimopbladeren, uit de rechtopstaande trosjes pikken.

Maar ook het brood voor de vogels is tegenwoordig gewone kost voor de *merels*. De eens zo schuwe bosvogel is brutaal als een *huismus*. Worden de *merels* te lui om de regenwormen uit de grond te trekken? Het vertrouwde beeld van de zwarte vogel op het gazon, die met schuine kop staat te loeren als een boer, die een mol wil steken, en dan de pier tegen de haren in uit de grond rukt, zie ik niet meer! Wel zag ik vorige zomer in het nabijgelegen park een *merel* in grote opwindung op een mierennest in een soort dans zich telkens een bek vol mieren in de vleugeloksels steken. Het nut of genot hiervan voor de *merel* — zeker niet voor de mieren — lijkt twijfelachtig. Het is bij meer vogels waargenomen, maar is, meen ik, niet verklaard.

- Mr. A. Loeff, Calandstraat 55, Rotterdam-2.

### Heeft de sijs in 1962 op Texel gebroed?

De herfst van 1961 bracht op Texel een ware invasie van *sijsen*. Van eind sept. tot in het laatst van nov. zag ik aan de duinrand ten zuiden van de Westermient vrijwel dagelijks grote troepen, azende op elze- en in mindere mate ook op berkezaad. Zij deden dat niet alleen in de boomkruinen, maar ook op de grond, waar zij zich aan uitgewaaiden zaden goed deden.

Van 28 nov. tot 18 maart was ik niet op Texel; ik weet derhalve niet, of er *sijsen* overwinterd hebben en in welke mate. Bij

mijn terugkomst waren zij in ieder geval nog of weer aanwezig, doch in kleinere vluchten. Dat duurde voort tot 22 april. Op 18 mei zag ik een ♂-sijz in een oud bos van Corsicaanse dennen van de grond opvliegen en op 23 mei een paartje, ook in een dennenbos. De laatstbedoelde vogels vlogen, steeds bij elkaar, rusteloos van kruin tot kruin, zonder zich daarbij over een afstand van betekenis te verplaatsen.

Op het grasland voor mijn huis groeit veel zuring. In de eerste dagen van juli kwamen zich daar *ringmussen*, *groenlingen* en *kneutjes* aan het zaad vergasten. Op 7 juli verschenen er nieuwe bezoekers, die mijn zoon en ik onmiddellijk als jonge *sijzen* herkenden. Bij de zittende vogels was een kleine gele vleugelvlek zichtbaar; overigens waren zij aan boven- en onderzijde sterk gevlekt, of eigenlijk meer gestreept.

De jonge *sijzjes* waren zo weinig schuw, dat wij hen tot op enige meters konden benaderen.

De volgende dag was het drietal weer present; op 11 juli zag ik er 's morgens en 's middags een. Daarna verscheen er soms nog een jong, doch na 20 juli niet meer. Het zuringzaad was toen, onder invloed van harde wind, afgevallen.

De waarnemingen van 18 en 23 mei combinerende met die van 7 juli en volgende dagen, lijkt het mij niet uitgesloten, dat er een of meer paren *sijzen* op Texel gebreed hebben. Dat zouden dan de eerste gevallen zijn, voor zover mij bekend. Een onweerlegbaar bewijs, n.l. het vinden van een nest, lijkt mij voor deze vogel, die veelal hoog in pijnbomen nestelt, niet gemakkelijk te leveren.

- J. Drijver, *Westermient H 94a, post Den Burg, Texel.*

### Late doortrekkers in Schoorl

Op 24 april 1962 viel het ons reeds op dat in het waterleidinggebied op de grens van het Staatsbos tussen Bergen en Schoorl een groep van minstens 20 *groenlingen* verbleef. Een tamelijk late trekwaarneming.

Langs de Julianaweg bij de zgn. kippenfarm verbleven tevens 3 *kepen*, een prachtig uitgekleurd ♂ in zomerkleed en 2 ♀♀; verder pl.m. 25 *vinken* en 20 *sijzen*, waarvan 2 ♂♂ zingend.

Waarnemingen op 14 mei 1962 deden die van 24-4 volledig teniet! Bij de eerder genoemde waterleiding was een groep van ongeveer 40 *groenlingen*. Bij de kippenfarm namen wij minstens 100 *putters*,

125 *groenlingen* en 20 à 25 *kleine barm-sijzen* waar, die foerageerden tussen de dennetjes.

Voorals de *putters* zongen veel, terwijl de *groenlingen* ook copuleerden. Ook waren er 2 *kleine barm-sijzen* die zongen.

Werden er nog meer late doortrekkende *putters* en *groenlingen* waargenomen?

G. R. MONSEES

P. RICHARD BOER

- *Corr.adres: Gijbsrechtstr. 8, Alkmaar.*

### Vogelinvasie in de Waddenzee

In de week van 8—13 oktober 1962 verschenen er op het werkeiland voor de inpoldering van de Lauwerzee (600 x 1300 m) enige honderden *goudhaantjes*, tegelijk met een wat kleiner aantal *koperwijken* en *roodborstjes*.

Voorals de *goudhaantjes* waren buitengewoon vertrouwelijk. Ze kwamen in de schafkreet, zaten op hoofd en schouders van de op het eiland werkende personen en lieten zich van de grond opnemen.

Omdat het werkeiland door zeewater omringd is, werd verondersteld dat de vogels dorst zouden hebben. Er waren ook veel dode vogels gevonden. Toen drinkbakjes werden geplaatst, werd daar zeer druk gebruik van gemaakt.

De heer G. Luib, uitvoerder op dit eiland, die mij het bovenstaande meedeelde, veronderstelde dat mist de oorzaak was geweest van deze invasie.

- *Jb. v. d. Peppel, Bosweg 9, Bennekom (Gld.)*

### Een gedeeltelijke albino-fitis

Op 16 juni 1962 vestigde de heer E. Sik in de duinen ten noorden van Den Haag mijn aandacht op een gedeeltelijk albino-*fitis*. De kop en onderdelen waren vuilwit; de borst, flanken en anaalstreek waren echter met een geelgroene waas overtrokken. Ook enkele staart- en grote slagpennen en slagpendekveren waren geheel of gedeeltelijk (dit was niet duidelijk te zien) wit.

De vogel viel in het duin door zijn wit gevederte dadelijk op. Hij was gepaard met een *fitis*, die niet afwijkend van kleur was. Beide vogels voerden de bijna vliegvlugge jongen. Het is niet bekend of daarbij ook albino-vogels waren. De jongen waren al te oud om deze nog uit het nest te halen zonder dit te verstoren. De twee jongen, die ik kon zien, waren niet verschillend van andere jonge *fittisen*, die ik heb gezien.

- *A. L. Spaans, Regentesselaan 19, Oegstgeest.*